

MEHMET RAUF'UN *KARANFİL VE YASEMİN* ROMANINDA MEKÂN*

Nergiz GAHRAMANLI**

Öz

Tanzimat döneminde gelişme gösteren Türk romanı esas olarak Servet-i Fünûn devrinde yazılır. Bu devir yazarların eserlerinde olaylar, mekânlar ve kişiler gerçekçi bir biçimde verilir. Teknik sağlam ve başarılıdır. Psikolojik romanın ilk örnekleri bu devirde görülür. Servet-i Fünûn devri yazarlarından Mehmet Rauf, romanlarında İstanbul'un birçok semtine yer verir. Romanlarındaki olaylar çeşitli semtlerde yer alan yalı, köşk, konak ve apartmanlarda geçer ve burada yaşanan hayatlar ele alınır. Alafranga bir yaşam tarzıyla düzenlenen, Batılılaşma hareketinden etkilenen bu mekânlar, değişimleriyle yazarın *Karanfil ve Yasemin* romanında ayrıntılı bir şekilde gösterilir. Batı tarzı yaşam bu mekanlarda çeşitli yönleriyle işlenir. Yazarın *Karanfil ve Yasemin* romanında içinde yaşanan mekanlar; köşk, konak, ve apartman daireleri yer alır. Bu makalede, Mehmet Rauf'un *Karanfil ve Yasemin* romanında tespit edilen mekânlar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Servet-i Fünûn, mekân, roman, batılılaşma, köşk, konak, yalı, apartman.

SPACE IN *KARANFİL* AND *YASEMİN* NOVELS OF MEHMET RAUF

Abstract

Turkish novel showing development in the age of the Tanzimat is actually written in the age of Servet-i Fünun. In works of authors of this age, events, spaces and people are given realistically. The technique is strong and successful. The first examples of psychological novel are seen in this age. Mehmet Rauf being one of authors of the age of Servet-i Fünun gives place to many districts of İstanbul in his novels. Events in his novels pass in the waterside mansions, villas, courts and apartments, and lives in these houses are handled. These spaces, which are arranged with a European lifestyle and affected by the movement of Westernization, are shown in detail with their changes in *Karanfil* and *Yasemin* novels of the author. Western style of life is treated in these spaces with its various sides. In *Karanfil* and *Yasemin* novels of the author, spaces in which people live, manors, mansions and apartments take place. In this article, spaces identified in *Karanfil* and *Yasemin* novels of Mehmet Rauf will be handled.

Key Words: Servet-i Fünun, space, novel, westernization, manor, mansion, waterside mansion, apartment.

* Bu makale, yazarın "Servet-i Fünûn Romanlarında Mekân, Eşya ve Kıyafet" başlıklı Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda hazırlanan Doktora Tezinden Üretilmiştir.

** Nergiz Gahramanlı, Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Görevlisi. nergisi@yeditepe.edu.tr

1. GİRİŞ

“Tanzimat, doğu medeniyetinden batı medeniyetine geçiş devresidir. Gene bu yolda bir başka hüküm, Tanzimat’ın sadece ilân edilen bir ferman ile sınırlı kalmadığı, onun geçmişe doğru uzun yıllara dayalı reform hareketlerinin sonucu olduğudur. Tanzimat düşüncesini yaratan bu reform hareketlerinin kaynağını batı olarak görüyoruz. Bir millet yeni bir medeniyete, yeni bir kültüre yönelirken önce oranın bilim hayatını, dolayısıyla düşünce dünyasını tanıma eğilimine girer. Daha sonra bu eğilim edebiyat hayatını etkiler. Bundan dolayı edebiyat dünyamızın batı düşünce ve kültür hayatından etkilenmesi biraz geç olmuştur. Daha doğrusu bir tanıma dönemi geçirmiştir. Tanzimat’ın ilanından yaklaşık yirmi yıl sonra da ilk örneklerini veya ürünlerini vermeye başlamıştır.” (Parlatır, 1994:553) Bu dönemde cemiyet hayatında yapılan bir takım değişiklikler bir süre sonra edebiyata da yansımıştır. Mehmet Kaplan’a göre, “Tanzimat edebiyatı, Divan edebiyatına karşı bir tepki olarak doğar.” (Kaplan, 1997:17) “(B)u edebiyat, sosyal kaynaşma ve hareketlerin akisleriyle dolu ve günlük hayatın basit kayıtlarından ibaret olan gazete ile başlamış, zihniyet ve üslûbu, uzun müddet onun tesiri altında kalmıştır. Divan edebiyatı, sosyal hareketleri ve ferdin hususî yaşayış ve mizacını içine kabul etmeyen bir duvarla çevrili olduğu halde, Tanzimat edebiyatı, hayatın her nevi tezahürüne kapılarını açar.” (Kaplan, 1997:17)

Mehmet Kaplan’ın bu tespitleri, bazı edebiyat tarihçileri tarafından tartışılmış, özellikle yeni bir hayat anlayışı olduğu tespiti kabul görmüştür.

Hasan Akay, *Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Yeni Fikirler* adlı kitabında Tanzimat’ın zihniyetle ilişkisine dair paralel tespitlerde bulunmakta yeni edebiyatın bu bağlamdaki temellerine işaret etmektedir. Ona göre, “Osmanlı Devleti’nin ardı ardına yenilişlerine bir son vermek maksadıyla yaptığı teşebbüslerin sonuncusu olan Tanzimat, edebî, sosyal, fikrî, askerî ve siyasî açıdan büyük ve zorunlu bir değişimin başlangıcı olmuştur. Tanzimat’ın getirdiği fikirlerin ve gerçekleştirdiği değişmelerin temelinde hiç kuşkusuz bütün bir medeniyet anlayışı ve yeni bir zihniyet yatmaktadır. Sorumluluğu üstlenen yeni zihniyet sahibi aydınlar vasıtasıyla Tanzimat ruhu, devletten halka doğru Batılılaşma hareketi yönünde yayılmış ve devlet zihniyetinden aile ilişkilerine varıncaya kadar toplumun bütün geleneksel kurumlarında değişmeye sebep olmuştur. Fakat asıl çaplı değişme, edebî ve siyasî düşünce alanında kendini göstermiş ve yeni edebiyatın temelleri atılmıştır.” (Akay, 1998:257)

“Tanzimat’tan sonra yetişen neslin kendilerine has bir dünya görüşüne, hayata bakış tarzına ve şahsiyetlerinin mührünü taşıyan bir üslûba sahip olmaları, en önemli özelliği olarak görülmüştür. Bu durum (...) Servet-i Fünûn nesli için de geçerlidir. Onlar da öncekilerden farklı olmakla birlikte kendilerine has renkler taşıyan bir dünya görüşüne, hayata bakış tarzına ve üslûba sahiptirler. (...) Tanzimat nesli çoğunlukla yeni kurulmuş “kalem”lere devam etmiş ve kendi kendini yetiştirmiş insanlardan oluştuğu halde, Servet-i Fünûn nesli düzenli biçimde eğitim ve öğretim görmüş, özellikle küçük yaştan itibaren bir Batı dilini öğrenmiş kimselerdir, yani Servet-i Fünûn neslinde zihni terbiye de hemen hemen aynıdır.” (Akay, 2006:454)

Servet-i Fünûn yazarları farklı edebî türlerde yeni eserler yazsalar da, roman, bu devrin yazarlarının yoğunlaştığı edebî türlerden biridir. Şiirle birlikte roman ve hikâye, Servet-i Fünûn edebiyatının en kuvvetli türleridir. Önceleri çevirilerle başlayan, yazarların yazdığı örneklerle tanınan bu tür, anlatım teknikleri ile dikkatleri üzerinde toplamıştır. İnci Enginün’ün verdiği bilgiye göre, “Türk edebiyatında gerçek roman Servet-i Fünûn ile

başlar.” (Enginün, 2006:327) “Türkiye’ye Tanzimat Edebiyatı’yla giren hikâye ve roman çeşidi, Edebiyat-ı Cedide devrinde (1896-1901) olgunlaşmış ve ilk usta romancılar bu devirde yetişmiştir.” (Kudret, 1998:161)

Devrin siyasî ve sosyal şartların etkisiyle içine kapanan bu edebiyatın ortak özellikleri hikâye ve romanda daha fazla görülür. Tanzimat hareketiyle başlayan edebiyatta batılılaşma, Servet-i Fünûn’da en üst seviyeye çıkar. Servet-i Fünûn devrinde yetişen özellikle hikâye ve roman dalında Halid Ziya ve Mehmet Rauf dikkat çekmektedir. Mehmet Rauf, *Servet-i Fünûn* devrinin önemli romancılarından biridir. Yazarın çalışmamızda ele aldığımız *Karanfil ve Yasemin* adlı romanı 1923 yılında önce *Tanin*’de tefrika edilir, 1924 yılında kitap olarak basılır. Romanda Samim’in Avrupa’dan döndükten sonra arkadaşı Pertev sayesinde Kadri Paşa’nın sosyetesine girmesi ve bu ailede önce Nevhiz’le ilişki kurması sonra Kadri Paşa’nın kızı Pervin’le yakınlaşması, sonunda Nevhiz’in Avrupa’ya kaçması, Nevhiz’le Samim’i birlikte gören Pervin’in hastalanıp ölmesi işlenmektedir.

2. SERVET-İ FÜNÛN ROMANLARINDAKİ MEKAN UNSURLARI

Eserlerde yer alan mekânlar olaylardan, zamandan, roman kişilerinden bağımsız olarak düşünülemez. Romandaki kişilerin varlığı, onların mekânları algılaması, bu mekânları anlamlı hale getirir. Romanı meydana getiren diğer öğeler gibi mekân da, roman da bir kurgudur. Yazarın eserinde tasvir ettiği mekân hem gerçek, hem de kurmaca olabilir. Romanın olay örgüsü ve yazarın bakış açısı mekânı anlatmada büyük öneme sahiptir.

Romanlarda mekânı tanımamızı sağlayan unsur “tasvir”dir. Bourneur’a göre tasvir, “mekânda yan yana bulunan ve aynı zaman içinde varolan simultane objelerin gösterilmesi” dir. (Bourneur ve Quillet, 1989:99) Tasvir aynı zamanda “yazardan okuyucuya, dolayısıyla hikâyenin içinde, bir konuda bilgisi olan bir kişiden, bilgisi olmayan bir kişiye haber verme görevini yükler(mektedir).” (Bourneur ve Quillet, 1989:110) Tasvirin yapılma sebebi hikâyeye ritm vermektir. Bourneur bu durumu şöyle ifade eder: “Bakışı dış çevreye yöneltmek suretiyle tasvir, aksiyonun arkasından gevşeme veya kritik bir anda hikâyeyi kestiğinde okuyucuya sabırsızlık getirir; müzikal anlamda, zaman zaman esere ton ve hareket veren bir üvertür durumundadır.” (Bourneur ve Quillet, 1989:108) Tasvir, romandaki olayları gözlerimiz önüne sermek iddiasında bulunduğu için gerçek ile ilgilenmemizi sağlamaktadır. (Bourneur ve Quillet, 1989:114) Şerif Aktaş, “mekânın panorama, peyzaj, dekor oluşu, yine hem bakış açısı, hem de nakledilen vak’a zincirinin mahiyeti ile ilgili bir problem” (Aktaş, 2000:132) olduğunu söylemektedir. “Tasviri yapılacak objenin, hangi özelliklerinin gösterileceği, özelliklerin hangi etkiyi doğuracağı, bu bakış açısına bağlıdır.” (Narlı, 2002:102) Narlı ise tasviri, “anlatıcının, okuyucunun veya romandaki bir şahsın bilmediği bir şeyi, anlatma gösterme gayreti olarak” tanımlamaktadır.

Mehmet Tekin’e göre romanlarda yer alan “mekân, romanın ayağını yere basmasını sağlar.” Metinlerde olayların geçtiği yerlerin tasvir edilmesi, “sadece anlatı sisteminin ‘inşa’ edilmesi bakımından değil, okuyucu açısından da gereklidir. Okuyucu bu imkânla olayların mahiyetini anlatmakta” güçlük çekmez. “Anlatılacak hikâyeye bir köyde, şehirde, çölde; evde, apartman dairesinde, odada; kahvede, parkta, caddede... geçecekse, okuyucu, ona göre bir tutum takınır; hayal gücünü o yönde harekete geçirir.” (Tekin, 2001:129-130) “Mekân unsuru

kahramanların çiziminde” de önemlidir. Bazı eserlerde kişiler, “kişisel özelliklerinden çok, yaşadıkları çevreyle” özdeşleştirilmektedir. (Tekin, 2001:130)

Stevick’e göre, romanda ele alınan mekân “olaylar dizisini ve karakteri etkilediği ölçüde bütünü bir parçası”dır. (Stevick, 2004:264) Gerçek hayatta görülen mekânların etkisi eserlere de yansımaktadır. Bazı romanlarda geniş olarak ele alınan mekân, bazı romanlarda daralır. Korkmaz’a göre, “Açık ve geniş mekânlar içtenlik mekanlarıdır. İçtenlik, mekanı içten dışa doğru çeviren ve açan bir niteliktir. Bu mekanlarda karakter kendisiyle, çevresi ve bütün evrenle uyum içindedir.” (Korkmaz, 2007:411) Dar mekanlar kişiler üzerinde kötü etkiler bırakır. “Bu mekanlarda kişi zaman, mekan ve onun tüm elemanları ile çatışma durumundadır. Mekan, kum saati gibi dıştan içe doğru tüketici bir nitelikte akmaktadır.” (Korkmaz, 2007:410) Bu tür mekânlarda yer alan kişiler üzerinde çevrenin etkisi kaçınılmazdır. Çetin’in verdiği bilgiye göre, “Türk romanında özellikle yalı, köşk, konak, apartman, yazlık gibi kapalı mekânlar, genellikle sosyal değişimlerin, kültür farklılıklarının, ekonomik durumların simgesi olarak kullanılmış ve işlevsel unsurlar olarak işlenmiştir.” (Çetin, 2006:137)

Kâzım Yetiş, *Cumhuriyet Devri Türk Romanında Beyoğlu* adlı kitabın “Takdim” kısmında “mekân bazen dar anlamda barınılan yer, ev, oda; bazen geniş anlamda mahalle, şehir, ülke veya vatandır.” der. (Çoruk, 1995:7) Gerçekten de şehir, insanlar arasındaki ilişkilere biçim veren, sosyal mesafelerin azaldığı ilişkilerin yoğunluk kazandığı bir yerdir. İnsanın, hayatını düzenlemek için oluşturduğu en önemli, en büyük fizikî üründür. “Bu yapıya biçim veren tercihleri ise insanlar ve toplumlar, inançlarından, dinden hareket ederek belirlerler.” (Cansever, 2010:17) Cansever’e göre, her ev kendi yerel gerçeklerine göre oluşturulmuştur. “merkezi(yetçiliğin) kısıtlayıcı, bireyi yok eden belirtileri, Batı şehirlerinde” açık olarak görülmektedir. (Cansever, 1992:92)

2.1. Ev: Bachelard’a göre “evimiz, bizim dünya köşemizdir. (...) Bizim ilk evrenimizdir. Ev, gerçek bir kozmostur.” (Bachelard, 1996:32) “İçinde gerçek anlamda oturlan her mekân, ev kavramının özünü içinde barındırır.” (Bachelard, 1996:32-33) Evin en çok değer verilen iyi yanı dinginlik içinde düş kurmamızı sağlamasıdır. “Ev, düşü barındırır, düş kuramı korur, ev dinginlik içinde düş kurmamızı sağlar.” (Bachelard, 1996:34) “Ev bu anlamda sadece sığınma, korunma, barınma mekânı değil, içinde yaşayanların dünyalarını da veren kimi zaman hatıralara açılan kimi zaman da düş yolculuğuna çıkılan bir yerdir.” (Daşcıoğlu ve Koç, 2009:872) Yaşadığımız yer, yani ev bizi barındırmanın dışında düşlerimizi, hayallerimizi de barındırır. Böylece bu mekân insanlar için “soyut düşsel” (Bachelard, 1996:44) bir değer kazanır. Bir mekânın ev, yuva olabilmesi için orada oturulması lazım. Her evde birçok hayat gizlidir. Oturduğumuz evler “yaşam öykümüzü çağrıştıran katı ve değişmez belgelerdir.” (Bachelard, 1996:74)

Rene Wellek’e göre ev, bir insanın parçasıdır ve evini tasvir etmekle o insanı tasvir etmiş oluruz. “(E)vlere sahiplerini ifade ederler, buralarda yaşamak zorunda olan diğer kişileri de atmosfer olarak etkilerler.” (Wellek, 1993:196) Şerif Aktaş da, *Roman Sanatı Roman İncelemesine Giriş* adlı kitabında, bir odanın döşeme tarzı ve eşyalarının durumu, orada yaşayan insan hakkında bilgi verdiğini söylemektedir. “Mekân tasvirleri, eserdeki kahramanların bazı hususiyetlerini dikkatlere sunmaya yardım eder. Bir odanın tefriş tarzı, orada günlerini geçiren insan hakkında bilgi verir.” (Aktaş, 2000:131)

Handan İnci Elçi, evin “insanın iç dünyasını ve yetiştiği kültürü birebir yansıtan önemli bir yaşama alanı” (Elçi, 2003:17) olduğunu belirtir. “Bu açıdan ev, psikolojik ve sosyolojik çözümler için verimli bir laboratuvar işlevi görür. Romancı ele aldığı kişiyi ev ortamında göstererek onun kimliğini oluşturan unsurları da açığa çıkarmış olur.” (Elçi, 2003:17) Bachelard’a göre “ev olmasaydı insan dağılıp giderdi”, çünkü “ev, insan yaşamında, kazanılmış şeylerin korunmasını sağlar, bunları sürekli kılar. Ev insanı gökten inen fırtınalara karşı olduğu gibi, yaşamında yaşadığı fırtınalara karşı da ayakta tutar.” (...) “Ev hem beden, hem ruhtur. İnsan varlığının ilk evrenidir.” (Bachelard, 1996:34-35) Bu bakımdan ev, insanın yaşamındaki bir takım işlevleri yerine getirir.

Ev, gündelik hayatın aile yaşantısı için düşünülen, bu yaşantı biçiminin gereklerine uygun olarak inşa edilen bir yapıdır. “Yaşanılan çevrenin farkına varıldıkça yeni bir mekân anlayışı ortaya çıkmaya başlar. Her bir mekân beraberinde kendine uygun anlayışı da ortaya çıkarmaya başlar, yeni hayat tarzı kendine uygun mekânlarda gelişir. Ev bunların en önde gelenidir.” (Daşcıoğlu, Koç, 2009:872)

Cansever, şehrin ilk yapı taşının ev olduğunu söylemektedir. Ona göre ev, insanın barınmasını sağlayan, insan ve aile ilişkilerinin oluşması yolundaki gelişmenin de ilk aşamasıdır. “Türk evi mimari ölçekte alt kattan üst kata, yerelden evrensele geçişin dinamizmi, hareketi ile özel değere ulaşır.” (Cansever, 1992:94) Türk evlerinde odalar birçok maksat için kullanılmaktadır. Eşyalar da değişebilecek niteliktedir. Ancak Batı etkisinde gerçekleştirilen apartman ve evlerde, Türk evinin bu özellikleri terk edilir, evin her odası sadece tek bir maksada hizmet edilecek şekilde düzenlenir. “Türk-Osmanlı evi genellikle zemin katı toprağı bağlı kalıcı, taş, kâğır bir yapı iken, üst katları zemin katın yönelişlerinden, ölçülerinden bağımsız yukarıdan aşağıya doğru düşünülmüş ve çözümlenmiş atektonik hafif bir strüktürdür.” (Cansever, 1992:93)

Geçmişte belli bir zevkin ürünü olan, içinde yaşayanlar için manevi değeri bulunan evler vardı. A. Şinasi Hisar’ın verdiği bilgiye göre, o zamanlarda İstanbul evleri üçe ayrılırdı. “Bunların Boğaziçi’nde su kıyılarında ve ahşap olanlarına yalı; İstanbul’un sayfiye semtlerinde, bahçe içinde ve yine ahşap olanlarına köşk; şehirde, ayrı harem ve selamlık daireli ve çokları kâğır olanlarına konak denilirdi.” Bu evlerin en güzeli yalılardı. Boğaziçi de yalıların en doğal “muhitini” teşkil ederdi. (Hisar, 2010:7)

2.2. Yalı: Reşad Ekrem Koçu’nun verdiği bilgiye göre, “Yalının ilk hüviyeti bir ahşap yapı oluşudur, çoğu denizle iki türlü sarmaş dolaş olmuştur, bina ya alt katından başlayarak, kısmen denize çakılmış kazıklar üstünde yükselmiş veyâ cephe temeli hemen rıhtımı kenarından yükselerek, birinci katı eli böğründeler üstünde denize doğru bir çıkıntı, şahnişin yapmıştır; ve çoğunun altında kayıkâneleri vardır, deniz de bu kayıkânelerde, binânın içine girmiştir.” (Koçu, 1963:2903)

Doğan Kuban’a göre, yalı, İstanbul’a Türkler’in getirdiği bir yaşamın, aynı zamanda denizle iç içe yaşamının konuta yansıyan simgesidir. Yalılar, İstanbul’da bir sultan konutu, kıyı kasrı ve bir sahil saray olarak ortaya çıkmıştır. Yalının içerdiği bir başka nitelik, geçici konut olmasıdır. Ahşap olarak yapılan bu sayfiye konutu, imparatorluğun son dönemlerine kadar geçici (yazlık) olarak kullanılmıştır. Kıyılarda yalılarından önce “hasbahçeler” kurulmuştur. Daha sonra sultanlar kıyılara kasırlar yaptırmışlardır. Buralarda yapılan ilk

kasırlar kâgir yapılardır. Sultan ve devlet adamları yazlık konutları ağırlıklı olarak deniz kenarına inşa etmişlerdir. Özellikle “Damat İbrahim paşa, birçok yalı kasrının kurucusudur.” (Kuban, 1995:418-419)

Ruşen Eşref Ünaydın’a göre, yalılar, “Her mevsimi başka bir semtte geçirmeye alışkın eski İstanbul zenginlerinin, vükelasının birkaç ay deniz ve koru sefası sürmek için kurdumuş oldukları su kenarı konakları”dır. Yalılar, aynı zamanda Boğaziçi’nin kendine has güzelliklerinden biridir. “Kimi taşdan, kimi tahtadan; kimi taze renkli, kimi yorgun yüzlü, bin bir biçimli yalılar!.. Bunlar iki kıyı boyunca kâh denizin tâ üstündeler; kâh kendi rıhtımlarının kenarındalar ve kâh dar bir caddenin berisindeler...” (Ünaydın, 1938:39)

Doğan Kuban’a göre, yalı bahçelerinin kendilerine özgü ağaçları vardır. Bu ağaçların bir bölümü yereldir. Örneğin defne, şimşir ve erguvan, çınar, servi, ceviz, incir ve ıhlamur Boğaz ikliminin ağaçlarıdır. Yalı ve köşklere sonradan getirilen ağaçlar ise manolya ve fıstıkçamıdır. Bütün bahçelerde dut, ayva, incir bulunmaktadır. Yalıya yakın olan bahçeye mor salkım ve asma dikilirdi. (Kuban, 1995:421)

2.3. Konak: Konak ise büyük ve gösterişli ev anlamındadır. “Konaklar, geleneksel Osmanlı aile yapısının ortaya çıkardığı mesken tiplerindedir.” Konağın evden farkı, “çok odalı büyük ve süslü” olmasıdır. Konağın harem ve selamlık denilen iki bölümü bulunmaktadır. Bu bölümler duvarla ayrılmakta ve bir kapıyla birbirlerine bağlanmaktadır. Bazılarında kapı yerine “dönme dolap”, yani döner kapı bulunmaktadır. Bazı konaklarda harem ve selamlık arasında duvarlarda dolapların bulunduğu mermer holler vardır. Harem ve selamlığın da dışarıya açılan kapıları ayrıdır. Konaklar genellikle, şehir içi binalar olduğu için taş veya toprak döşeli avlularla çevrilidir. Konaklarda büyük ve kalabalık ailelerin yanında çalışan çok sayıda uşak ve hizmetçi de kendilerine ayrılan odalarda veya onlar için ayrıca yapılan binalarda otururlardı. Konaklar genellikle iki, üç katlı binalardı. Bu yapılar genellikle ahşap olurdu ve bazen de alt katları kâgir olarak yapılırdı. (Candaş, 1972:429-430)

Osmanlı döneminde zengin kısım ve yüksek tabaka İstanbul’da otuz-kırk odalı büyük konaklarda otururdu. “Konaklarda oturan zengin ailelerin çoğunun Boğaziçi’nde renk renk yalıları vardı ve yaz aylarında bütün ev halkı yalılara taşınırdı.” (Kavcar, 1995:177)

2.4. Köşk: Köşk, bir sayfiye konağıdır, yani yazlık konuttur. Konaktan farkı ise bahçe içinde olmasıdır. Bahçesiz köşk yoktur. Kent içindeki büyük konuta köşk denmez. Mesela, Aksaray ya da Sultanahmet’te konak, Çamlıca, Erenköy ya da Boğaz koruları içinde köşk olur. (Kuban, 1995:52-53)

Varlıklı insanlar ya bahçe içindeki köşkte, ya da deniz kıyısındaki yalıda otururlardı. Köşk-konak hayatı ağırlığını 19.yüzyılda duyurmaya başlar. Zengin aileler geleneksel yaşantının tekdüzeliğinden sıyrılarak zamanı farklı şekilde değerlendirmek isterler. “Üst tabaka aile yaşantısı, 19.yüzyılda sivil konut sembolüne bağımlı olmaktan çıkarak yeni mekânlara” yerleşmeye başlar. “Ailenin yaşadığı ana konutun dışında bir yazlık sahibi olmak düşüncesi bu dönemde ortaya çıkar. Yabancı elçiliklerin Tarabya’daki yazlık konutları bu yeni düşüncenin” ürünüdür. “Özellikle Boğaziçi sahilleri, Adalar ve sur dışında gelişmeye başlayan Yeşilköy, bu yeni düşüncenin uygulandığı mekânlar arasındadırlar.” (...) “Köşk,

konak, hayatının sayfiyeye kaymasıyla bu üslup çeşitlemesi giderek zenginleşir.” (Işın, 1985:554-555)

2.5. Apartman: Tanzimat’la birlikte değişen birçok “usûller” arasında Türk ev mimârisinin mahiyetini teşkil eden ahşap inşaat da yavaş yavaş terk edilmeye başlanır. “Her biri İstanbul’un büyük bir kısmını silip süpüren yangınlardan sonra umumiyetle kâgir inşaat da yavaş yavaş terk edilmeye başlamıştı. Böylece İstanbul evlerinin mimâri özelliğinde nisbî bir değişme başlamıştı.” (Okay, 1975:93)

Handan İnci Elçi, Batılılaşma modasının semtler gibi ev tiplerini de değiştir(diğini) söylemektedir: “Avrupaî yaşamak isteyenler işe evlerinin malzemesinden başlar. Ahşap ev gelenekselin, taş konak ise batılılığın göstergesi olur. Ancak mimaride ahşaptan kâgire geçişi sadece Avrupaî olmak hevesiyle açıklamak yetersiz kalır. Bu değişim özellikle İstanbul’u sık sık tehdit eden ve şehri “nice yazmanın, elişinin, sanat eserinin eridiği bir fırın” a çeviren yangın tehlikesini önlemek için gerekli görülür.” (Ortaylı, 1987:29-35; aktaran Elçi 2003:80-81)

1874’de İstanbul’a gelen ünlü İtalyan yazarı Edmondo de Amicis *İstanbul* adlı eserinde İstanbul’un eski ahşap evlerinin dış görünüşünü şöyle ifade etmektedir: “Her şey tam manasıyla şarklıdır. Çeyrek dakikalık bir yol yürünür ama ne kimseye rastlanır, ne de bir ses duyulur. Orada burada, rengârenk boyanmış, birinci katı zeminden, ikinci katı birinci kattan taşmış küçük ahşap evler vardır; büyük evlere bağlı küçük evler görünüşündeki her tarafı camlı ve kafesli şahnişinler sokaklara hüzün ve esrar dolu, kendine mahsus bir hava verir. Bazı yerlerde yollar o kadar dardır ki, karşılıklı iki evin çıkma katları neredeyse birbirine değer ve bu insan kafeslerinin gölgesinde, günün büyük bir kısmını oturdukları yerden gökyüzünü azıcık görerek geçiren Türk kadınlarının ayaklarının tam altından yürünür. Bütün kapılar kapalıdır, zemindeki bütün pencerelerde demir parmaklıklar vardır; her şeyde bir itimatsızlık ve kıskançlık kokusu duyulur, insan bir manastır şehrinde geçiyormuş gibi olur.” (Amicis, 1981:40-41)

19.yüzyılda Galata’da ve Beyoğlu’nda gayrimüslimlerin oturdukları yerlerde apartmanlar yapılmaya başlanır. “İstanbul’da ilk apartmanlar ‘Yahudihâne’ ve ‘Müteehhilin Odaları’ denilen binâlardır.” (Koçu, 1971:5405) “XIX yüzyıl sonunda İkinci Abdülhamid devrinde İstanbul tarafında yapılan ilk apartman Şehzadebaşı’nda yarı kâgir bir binâ olan ‘Letâfet Apartmanı’dır.” (Koçu, 1971:5405) Yeni yerleşim tarzı olan apartman dairelerinde bir süre sonra gayrimüslimler dışında İstanbullu ailelerin de oturmaya başladığı görülür. Zamanla “apartman yapısı büyük şehrin etrafına da yayılmış, İstanbul’un kadimden beri yazlık huzur, dinlenme semtlerini öylesine istilâ etmiştir ki çamlıklar, büyük büyük bağçeler içinde eski ahşap evler ve köşklere hemen hemen eser kalmamış, apartman yapısı salgını hem o binâları, hem de bağçe ve korucuklarını kalmış yeşilliğin kucakladığı o huzur semtleri, dazlak mahallere inkılâb etmiştir. Zamanımızda yazlığa gitmek, bir apartman katından çıkıp, muvakkaten başka bir apartman katına gitmek olmuştur.” (Koçu, 1971:5404)

Eski İstanbul Evleri adlı yazısında beton yapılarını eleştiren Perihan Balcı, apartman binaları için şu yorumu yapmaktadır: “Şimdi evler yerini beton yığınlarına bırakmış, arnavut kaldırımını asfalt olmuş, netice sokak özelliğini kaybetmiş. Artık onu gözleyene hiç bir şey vermiyor. Buna mukabil Boğaziçi yalılarında bir yenilenme başladı son yıllarda. Apartman

yalılardan ahşap yalılara bir kayış var, gözönünde bariz, apaçık. Rütubetli iklime sahip İstanbul'da beton yalılar ve apartmanlar içinde oturanların sıhhatini tehdit edenler oldu. Ahşap yapı her şeyiyle sağlıklı idi. Ne yazık ki bunları yakarak yerine beton binalar yaptık.” (Balcı, 1981:4)

“Apartmanlaşma süreci İstanbul'un Beyoğlu gibi semtlerinde aile yaşantısındaki modernleşmenin de başladığı yerdir.” (Daşcıoğlu ve Koç, 2009:874) Bu devirde İstanbul'da özellikle de Şişli ve Nişantaşı'nda yeni yapılan binalarda sadece bir ailenin oturabileceği ve tüm binanın ısıtıldığı daireler insanlara daha çekici gelmeye başlar. Cansever'in de ifade ettiği gibi, “mahalle-toplum ilişkilerinin en yoğun şekilde yaşandığı” mahremiyeti olan Türk evi, yerini insanı yaşadığı çevreden uzaklaştıran, yabancılaştıran, apartman binalarına bırakır. (Cansever, 1992:43) Toplumdaki “etkili aydın ve yönetici(lerin) geliştirdiği modalar özellikle şehirlerde apartman modası, ev ve yaşama kültürünün sona ermesine yol açtı. İstanbul, İzmir, Ankara, vs. büyük şehirlerde, insanlar ailelerinin nesillerce oturdukları semt ve mahalleleri terk edip ışısız, bahçesiz, zevksiz, çirkin apartmanların oluşturduğu mahallelere göç ettiler.” (Cansever, 1992:44)

3. KARANFİL VE YASEMİN ROMANINDA YER ALAN MEKANLAR

Karanfil ve Yasemin romanında Avrupa'dan yeni dönen Samim, Pertev'le arkadaşlığı sayesinde, Pertev'in babası Kadri Paşa'nın sosyetesine girer. Bu yaşam tarzı onu çok etkiler. Samim ülkesine geldiği ilk günlerde çarşıda dolaşırken dikkatini çektiği ve âşık olduğu Nevhiz'le tesadüfen bu aile vasıtasıyla tanışır. Nevhiz evli bir kadındır, fakat mutsuz bir evliliği vardır. Bu tanıştırmalarının ardından ilerleyen günlerde Samim ile Nevhiz arasında gizli bir ilişki başlar. Samim ile Nevhiz önceleri seyrek buluşurken sonraları sık sık bir araya gelmeye başlarlar. Daha rahat buluşabilmek ve beraber olabilmek için Samim bir ev tutar. Orayı Nevhiz'in zevkine göre dayayıp döşer. Bu arada Kadri Paşa'nın kızı Pervin de Samim'e ilk görüşte âşık olur. Pervin duygularını ilk zamanlarda Samim'e belli etmeye çalışır. Ancak Samim Nevhiz'i sevdiğinden onun yaklaşımını görmezden gelir. Samim de Pervin'den hoşlanmaktadır, fakat ona âşık değildir. Bir süre sonra Pervin, Samim'in daha önceden tanıdığı Şeref'le evlendirilir. Samim'in arkadaşı Pertev de Yezdan'la evlenir. Evli çiftler evlendikten sonra balayı için Avrupa'ya giderler. Bu sırada Samim ile Nevhiz'in ilişkileri iyice ilerler ve sıradanlaşmaya başlar. Bir süre sonra Nevhiz'den sıkılan Samim başka arayışlar içine girer. Evli çift Pervin ile Şeref balayından erken dönerler ve Samim'in yeni tuttuğu evin yakınına taşınırlar. Samim bu haberi yolda tesadüfen karşılaştığı Şeref'ten öğrenir ve o da Pervin'i düşünmeye, ona sahip olamaya çalışır. Kocasıyla mutsuz olan Pervin, Samim'le yakınlaşmaya başlar. İki kadın arasında kalan Samim ikisini de idare etmeye çalışır. Pervin'i elde edebilmek için türlü yalanlara başvuran Samim, genç kadını kendisinin olması için zorlar. Samim'e karşı gelemeyen Pervin, ona teslim olur. Bu durumdan Pervin memnun, Samim ise pişman olur. Nevhiz'i kaybetmek istemeyen Samim, Pervin'le olan ilişkisini bitirmeye çalışır. Samim'den şüphelenen Pervin, bir gün kötü hava şartlarına rağmen yola çıkar ve Nevhiz'le Samim'i evde birlikte yakalar. Gördüklerini Samim'e anlatmayan Pervin, Nevhiz'i suçlar, daha sonra Samim'in kendisini kullandığını, Nevhiz'i tercih ettiğini anlar. Bu durumdan habersiz olan Samim, Nevhiz ile birlikte yurt dışına yerleşip orada yaşama hayalleri kurar. Pervin de Samim'le birlikte aynı hayalleri kurmaktadır. Ancak Nevhiz, bir

gün kısa bir not bırakarak Avrupa'ya kaçar. Pervin, zatürreden hastalanarak ölür. Samim de tüm olup biteni öğrendikten sonra yaptıklarından ve aldığı yanlış kararlardan pişman olur.

Romanda Kadri Paşazade Pertev, Galata'da rastladığı arkadaşı Samim'i babasının Nişantaşı'ndaki konağında verilecek olan çaya davet eder. Pertev'in babasının Nişantaşı'nda bir konağı vardır. Bu konak eserde şöyle anlatılır: “*Holden geniş bir methal ile salona geçiliyordu. Birbirine amud, vasi iki kanattan mürekkep olan salonun iç kısmı bir tarafı bir sanat harikası denilecek pek mutena bir kış bahçesi ile diğer bir tarafı geniş bir teras ile mahdut bulunuyor, sonra binanın cephesini dolaşıp bol hol hizasına gelen terastan zarif bir pergola ile tekrar hole avdet olunuyordu. Hususi bir tertiple konulmuş iki büyük ayna vasıtasıyla salonlar, bahçe ve teras, tek bir nazarla heyet-i mecmua halinde deraguş olunabiliyordu.*” (Rauf, 1924:3-4)

Cahit Kavcar *Batılılaşma Açısından Servet-i Fünûn Romanı* adlı kitabında Nişantaşı köşkleri hakkında şunları söylemektedir. “*Nişantaşı köşkleri, yeni binaları, apartmanları ve Beyoğlu'ndan çevreye yayılan alafranga yaşayış düzeni ile dikkati çeken yerler arasındadır. Karanfil ve Yasemin'de Kadri Paşa, Nişantaşı'ndaki köşkünde sık sık çay partileri ve ziyafetleri düzenler. Ana kahraman Samim de, bu sayede çevresini genişletir. Aynı romandaki Cevdet Kerim Bey, zengin ailelerin doktorluğunu yapması sayesinde Nişantaşı'nın yüksek aileleri ve sosyete arasında özel bir değer kazanır, kendine ayrı bir yer sağlar.*” (Kavcar, 1995:208)

Kavcar bu ifadesinde, Mehmet Rauf'un romanında seçtiği mekânın önemine değinmiştir. Romanda bu özellik şöyle dile getirilir: “*Gelirsen pişman olmazsın... Bizim çaylar pek mutena, pek mükelleftir. Bütün İstanbul'un en mümtaz erkeklerini, en müstesna hanımlarını görür tanırırsın...*” (Rauf, 1924:4)

Samim ülkesine geldiği ilk günlerde çarşıda dolaşırken dikkatini Nevhiz'le bu köşkte verilen çay partisinde tesadüfen tanışır ve ondan çok etkilenir.

Kadri Paşalar'ın Beykoz-Akbaba'da da bir köşkleri bulunmaktadır. Yazın bu köşkte oturulur. Bir gün Kadri Paşa Beykoz-Akbaba köşkünde davet verir. Bu davete Samim de çağırılır. Bütün davetliler Beykoz'daki Yuşa Tepesi'nde piknik yaparlar. Samim bu piknik esnasında Nevhiz'in dikkatini çekmeye çalışır.

Akbaba'daki köşkün çevresi ve doğa romanda şöyle dile getirilir: “*Hepsi birden köşkün önüne, asırlık dişbudak ağaçlarının gölgesine oturdular.*” (Rauf, 1924:65) Daha sonra köşkün arka tarafındaki büyük terasa çıkılır. Buradan bakıldığında “*set set ağaç kümelerinden ibaret*” bir vadi görülürdü. Bu kümelerin çizdiği dalgaların arkasında “*güneşin gurub ettiği görünüyordu.*” “*Bütün gurub, indifa etmiş bir bürkan halinde, cehennemi bir yangın içinde yanıyordu. Ateşin inikasatı semayı, bütün hudut-ı afakı, hunin dumanlara boğmuş, bilhassa, göz önünde her biri muhtelif bir yeşillikle harelenen ağaç kümelerini eflatun sislerle yaldızlamıştı.*” (Rauf, 1924:69)

Beykoz'daki köşke sık sık uğrayan Samim, Nevhiz'in dikkatini çekmeyi başarır. Bu tanışılmanın ardından ilerleyen günlerde Nevhiz'le Samim'in arasında gizli bir ilişki başlar. İki sevgili Boğaz'da gezmeye çıkarlar. Tarabya, Büyükdere ve Çengelköy gezdikleri yerler arasındadır. Samim Saraylı Hanımefendi'den Nevhiz'in validesi ve hemşiresinin Çengelköy'de büyük bir köşkte oturduklarını, babasının uzun süre önce öldüğünü öğrenir.

Bir gün Nevhiz Samim'e mektup yazarak ailesinin yaşadığı Çengelköy'deki köşke çağırır ve burada buluşurlar. Bu köşk yüksek duvarların içinde "mahfuz" bir köşktü. Binayı uzaktan görmek mümkün değildi. (Rauf, 1924:229-230) İkinci defa yine burada buluştuktan sonra Samim bir ev tutmayı düşünür. Önce evi Nevhiz'in rahatça gelip gidebilmesi için Boğaz'ın Rumeli kıyısında tutma kararı alır. Burada uygun ev bulamayınca Moda'da küçük bir ev tutar.

Samim'in Kadıköy Moda'da tuttuğu ev eserde şöyle anlatılmaktadır. Bu ev yarım bir bodrum katı üzerine biri büyük ikisi ufak üç odalı sofalı bir yerdi. Kapıdan girince küçük bir sofada yan yana üç kapı görünüyordu. Ortadaki kapı salona, sağındaki oda yatak odasına, solundaki oda yemek odasına açılırdı. Bu odalardan "deminki" kapılarla tekrar sofaya çıkılırdı. Ortadaki salon odaların en büyüğüydü. Bu salonun sağındaki ve solundaki büyük camlı kapılar bir terasa açılırdı. Terasın ortasından "üç ayak" bir merdivenle bir bahçeye inilirdi. Bahçe sık ağaçlarla yeşil gölgeye boğulmuş ferah ve latif bir bahçeydi. Salona girer girmez gözler hemen bu bahçe manzarasına daldardı. Bu "manzara bir peri masalını andırırdı. Sofadan başka bir küçük merdivenle mutfığa inilirdi." (Rauf, 1924:270) Artık Samim ve Nevhiz bu evde buluşacaklardı.

Samim'in tuttuğu evi merak eden Nevhiz Kadıköy'e gelir. Buradan kapalı bir faytona binerek evin yolunu tutarlar. Eve geldiklerinde Samim anahtarı çıkarıp kapıyı açar. Sofada yüksek geniş dallı çiçekler dikkat çekmektedir. Aşağıya bir merdivenle inilmekte, kilitledikten sonra aşağı ile bağlantı kesilmektedir. Kendilerine ait kattaki orta salonu gören Nevhiz, burayı çok beğenir. Samim koşarak balkon kapısını açar, balkona çıkılır, biraz etraf seyredilir. Oradan yatak odasına geçilir. Nevhiz hayranlıkla seyretmektedir. Sonra yemek odasına geçilir. Burada bir "sofranın" olduğu, "sofradaki" her şeyin özenle hazırlandığı görülür. Nevhiz evi çok beğenir. Çengelköy'deki köşke gideceği için burada saat dokuza kadar kalabilecekti. Samim onu arabayla Üsküdar'a bırakacak, son vapura bindirip evine gönderecekti. (Rauf, 1924:271-280)

Romanda yer alan bir başka mekân, Pervin'le kocası Şeref'in oturdukları köşktür. Kadri Paşa'nın kızı Pervin'le evlenen Şeref, balayı için gittikleri Avrupa'dan döndükten sonra Feneryolu'nda Şakir Paşa Köşkü'nde otururlar. Bir gün Samim Kadıköy iskelesinden Çarşıboyu'na doğru döndükten sonra yolda Şeref'i görür. Ondan Pervin Avrupa'da sıkıldığı için İstanbul'a geri döndüklerini öğrenir. Samim'i evine davet eder. Ona Feneryolu'nda Şakir Köşkü'nde oturduklarını söyler. (Rauf, 1924:290) Samim ertesi gün köşke gider. Bu köşk şöyle anlatılır: "Köşk, yarı tuğla yarı parmaklık bir duvarla muhattı. Sık çam ağaçlarıyla mestur olan bahçede ilerlerken, tarhlara ve ağaçlara büyük bir itina sarf edilmiş olduğunu görüyordu. Yüksek ağaçlar arasında ilerleyen yol, biraz sonra sağa kıvrılarak bir meydana sevk ediyor ve köşk bu meydana nazır bulunuyordu. Burası güneşe müstağrak olup, köşkün iki tarafından çardak tertibi çubuklara sarılmış Japon sarmaşkılarıyla gölgeli oyuk yollar bahçenin arka tarafına sevk ediyordu." (Rauf, 1924:311)

Köşkün arka tarafında pek zengin çam korusunun olduğu görülür. Köşke giderken Pervin'i üzgün gören Samim, onunla beraber köşkün arka tarafına doğru yürümeye başlar. Büyük ağaçların altında Samim ile bir süre yürüyerek sohbet ederler. (Rauf, 1924:355) Paşa'nın yeğenleri Yezdan ile Fahire de Feneryolu'nda köşkte oturmaktadırlar.

Karanfil ve Yasemin romanında Saraylı Hanımefendi vasıtasıyla tanıdığımız Fahri Bey'in Beyoğlu'nda bir apartmanı vardır. Samim de Şişli'de küçük bir apartmanda hizmetçi

bir kadınla bekar hayatı yaşamaktadır. Kendi apartmanında Nevhiz'in hoşuna gidebilecek kıymetli ne varsa Kadıköy Moda'daki evine götürür. (Rauf, 1924:275)

Görüldüğü gibi, *Karanfil ve Yasemin* romanında mekân, romandaki kişilerin yaşam düzeyi, yaşam şekli ve biçimini göstermektedir. Servet-i Fünûn yazarları kendileri de yalı, köşk ve konakta yaşadıkları için romanlarında da olaylar genelde yalı, köşk ve konakta geçmektedir. Eserlerinde de bu mekanlarda geçen hayat tarzlarını gösterirler. Mehmet Rauf'un ilk dönem romanlarında olaylar köşk, konak ve yalıda, daha sonra kaleme aldığı romanlarda olaylar apartmanda geçer.

SONUÇ

Bu çalışmada, Servet-i Fünûn romancılarından Mehmet Rauf'un *Karanfil ve Yasemin* romanında mekânın ne şekilde ele alındığı, bu unsurun romanına nasıl yansıdığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Her eser yazıldığı dönemi yansıtır. Tekniği sağlam olan romanın olay örgüsü de başarılı bir şekilde verilir. Olaylar, kişiler ve mekânlar realist bir biçimde anlatılır.

Mehmet Rauf'un romanlarında mekân, önemli bir unsurdur. Roman kişilerinin karakterini ve psikolojik durumlarını belirlemede mekânın önemli işlevi vardır. Romanda mekân olarak ev, köşk, konak ve apartman gibi yapılar yer almaktadır. *Karanfil ve Yasemin* romanını mekân açısından değerlendirdiğimizde ortaya çıkan değişim çeşitli başlıklarla gösterilmiştir. Eserde mekânla roman kişileri arasında bir ilişki olduğu görülür. Olaylarla mekân arasında bir bütünlük dikkatimizi çeker. Mehmet Rauf, bu mekânların özelliklerini başarılı bir şekilde kaleme almaktadır.

KAYNAKÇA

AKAY, Hasan (1998), *Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Yeni Fikirler*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

AKAY Hasan (2006), "Servet-i Fünûn Topluluğu", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, cilt 7, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s. 441-556

AKTAŞ, Şerif (2000), *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, 2.b., Akçağ Yayınları, Ankara .

AMİCİS, Edmondo de (1981), *İstanbul (1874)*, Çev., Prof. Dr. Beymum Akyavaş, Kültür Bakanlığı Yayınları, Baylan Matbaası, Ankara.

BACHELARD, Gaston (1996), *Mekânın Poetikası*, (Çev.:Aykut Derman), Kesit Yayıncılık, İstanbul.

BALCI, Perihan (1981), "Eski İstanbul Evleri", *Sanat Dünyamız*, Yıl 7, Sayı 21, Ocak 1981, s. 2-9.

BOURNEUR Roland ve R.Quellet (1989), *Roman Dünyası ve İncelemesi*, Çev., Hüseyin

- Gümüş, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- CANDAŞ, Ömür (1972)**, *Büyük Lûgat ve Ansiklopedi (Meydan Larousse)*, Meydan Yayınları, Cilt 7, İstanbul. s.429-431.
- CANSEVER, Turgur (1992)**, *Şehir ve Mimari*, Ağaç Yayıncılık, İstanbul.
- CANSEVER, Turgur (2010)**, *Osmanlı Şehiri*, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- ÇETİN, Nurullah (2006)**, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Edebiyat Otağı Yayınları, Ankara.
- ÇORUK, Ali Şükrü (1995)**, *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Beyoğlu*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- DAŞÇIOĞLU, Yılmaz, Okan KOÇ**, *Batı Tarzı Türk Hikâyesinin Doğuşu ve Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Ana Temalar*, Turkish Studies Winter 2009 s.799-900
[www.turkishstudies.net/sayilar/sayi 4/Cilt 1/2 %2520%](http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi%204/Cilt%201/2%20%2520%20). (ET:13.04.2012)
- ELÇİ, Handan İnci (2003)**, *Roman ve Mekân Türk Romanında Ev*, Arma Yayınları, 1.Baskı, İstanbul.
- ENGİNÜN, İnci (2006)**, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e(1839 – 1923)*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- HİSAR, A. Şinasi (2010)**, *Boğaziçi Yalıları*, YKY. 2.baskı, İstanbul.
- IŞIN, Ekrem (1985)**, “19. yy’da Modernleşme ve Gündelik Hayat”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul, 538-563.
- KAPLAN, Mehmet (1997)**, *Tevfik Fikret Devir -Şahsiyet -Eser*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- KAVCAR, Cahit (1995)**, *Batılılaşma Açısından Servet-i Fünûn Romanı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- KOÇU, Reşad Ekrem (1971)**, “Ev, Apartmanlar”, *İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 10, Koçu Yayınları, İstanbul, s.5404-5405
- KOÇU, Reşad Ekrem (1963)**, “Boğaziçi Yalıları”, *İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 6, İstanbul, s. 2903-2909.
- KORKMAZ, Ramazan (2007)**, “Romanda Mekanın Poetiği”, *Edebiyat ve Dil Yazıları*, Mustafa İsen'e Armağan, s.399-415, Grafiker Yayınları, Ankara
- KUBAN, Doğan (1995)**, “Yalılar”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, c.7. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul. s.417-422
- KUBAN, Doğan (1995)**, “Konaklar”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, c.5. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul. s.50-55.
- KUDRET, Cevdet (1998)**, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- NARLI, Mehmet (2002)**, “Romanda Zaman ve Mekan Kavramları”, Balıkesir Üniversitesi

Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 7, Mayıs 2002. s.91-106

OKAY, Orhan (1975), *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Mithat Efendi*, Baylan Matbaası, Ankara.

ORTAYLI İlber (1987), “Eski İstanbul Evleri”, *İstanbul’dan Sayfalar*, Hil Yayınları, 2.baskı, İstanbul, s. 29-35. (Aktaran), Handan İnci Elçi *Roman ve Mekân Türk Romanında Ev*, Arma Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2003, s.80-81.

PARLATIR, İsmail (1994), “Tanzimat Ruhunun Edebiyata Kazandırdığı Değerler”, *Tanzimat’ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyum*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

RAUF, Mehmet (1340/1924), *Karanfil ve Yasemin*, Matbaa-i Âmedî, İstanbul.

STEVIĆ, Philip (2004), *Roman Teorisi*, Cev., Sevim Kantarcıoğlu, Akçağ Yayınları, Ankara.

TEKİN, Mehmet (2001), *Roman Sanatı I Romanın Unsurları*, Ötüken Yayınları, İstanbul

ÜNAYDIN, Ruşen Eşref (1938), *Boğaziçi Yakından*, Çituri Biraderler Basımevi, İstanbul.

WELLEK, Rene, Austin VARREN (1993), *Edebiyat Teorisi*, (Çev, Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel), Akademi Kitabevi, İzmir.